

УДК 339.9.01:331.556.4]:330.101.54
DOI dx.doi.org/10.30970/vir.2018.45.0.9435

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРЦІЇ

Ігор Грабинський, Анета Лех-Дебера

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032)239-40-62,
e-mail: lech.debera@gmail.com*

Міжнародна трудова міграція є складовою світової системи господарювання, результатом еволюції робочої сили, системи міжнародного поділу праці та інтеграції. Міжнародна трудова міграція зумовлена чинниками внутрішнього економічного розвитку кожної окремої країни і зовнішніми чинниками; станом міжнародної економіки загалом та економічними зв'язками між країнами. У певні періоди рушійною силою міжнародної трудової мобільності можуть виступати також політичні, військові, релігійні, національні, культурні, сімейні та інші соціальні чинники.

Теорії міжнародної міграції можна умовно поділити на дві групи: перша зосереджується на наукових пошуках першопричин міграції на мікрорівні, тобто особи, сім'ї, домогосподарства; друга розглядає механізми міграції на макрорівні, де центром уваги стає суспільство загалом, держава або світове господарство і відносини між суб'єктами світової економіки та політики.

Сучасні дослідники міжнародних трудових міграцій звертають увагу на те, що демографічні рухи міграції досягли глобальних розмірів і надалі виявляють зростаючі тенденції, проте це явище розглядають водночас як натуральне, котре з'явилося майже з початку появи людства.

Ключові слова: трудова міграція; міжнародна трудова міграція; еміграція; іміграція; реіміграція.

Постановка проблеми. У сучасних умовах домінуючою тенденцією в міжнародних відносинах є глобалізація, один із проявів якої – міжнародна трудова міграція. Поширення явища міжнародної трудової міграції у світі та інтеграція України у світове співтовариство створює умови для її участі у міжнародних міграційних процесах. Трудова міграція населення – це складний процес, який слід розглядати як на мікрорівні, так і на макрорівні. Причини, чинники та наслідки міграції слід розглядати в контексті соціальних, демографічних, економічних та політичних процесів.

Міжнародна трудова міграція є однією з об'єктивних підстав становлення цілісної світогосподарської системи. Водночас проблема вільної міграції – найнебезпечніша для урядів як у політичному, так і в соціальному аспекті. Етнічні, релігійні забобони і пряма економічна загроза інтересам окремих груп, котрі побоюються конкуренції з боку імігрантів, роблять цю проблему надто гострою. Для політиків проблема міграції – це та «гаряча картопля», яку краще «не виймати з вогню» [12]. Отож у процесі проведення міграційної політики важливо знати природу, загальноекономічні та соціальні наслідки цього явища.

Метою статті є впорядкованість стану знань на тему теорій міграції, способів їхньої класифікації, а також обговорення розвитку найважливіших з числа цих теорій.

Ступінь дослідження проблеми. Міжнародна трудова міграція – це переміщення робочої сили з однієї країни в іншу, яке налічує два основні взаємопов'язані процеси: еміграційний та іміграційний. Еміграція – це виїзд робочої сили з однієї країни в іншу, іміграція – в'їзд робочої сили до приймаючої країни. Реєміграція – повернення робочої сили в країну еміграції (на батьківщину) [12].

Перелічимо основні форми міграційних процесів:

- Постійна міграція. Ця форма переважала до Першої світової війни і характеризувалась тим, що значні маси людей назавжди покидали свої країни і переселялись на постійне місце проживання до США, Канади, Австралії тощо. Переселення у зворотному напрямі було незначним.

- Тимчасова міграція. Передбачає повернення мігрантів на батьківщину по закінченню певного часового терміну. У зв'язку з цим слід відзначити, що сучасна трудова міграція набула ротаційного характеру.

- Нелегальна міграція. Вигідна підприємцям країн-мігрантів і становить своєрідний резерв необхідної дешевої робочої сили.

Різноступеневі потоки трудових ресурсів, що перетинають національні кордони, утворюють міжнародний ринок праці, котрий функціонує у взаємозв'язку з ринками капіталу, товарів та послуг. Отже міжнародний ринок робочої сили існує у формі трудової міграції. Міжнародна міграція робочої сили зумовлена чинниками внутрішнього економічного розвитку кожної окремої країни і зовнішніми чинниками: станом міжнародної економіки загалом та економічними зв'язками між країнами. У певні періоди чинниками і рушійною силою міжнародної трудової мобільності можуть слугувати також політичні, військові, релігійні, національні, культурні, сімейні та інші соціальні обставини. Причини міжнародної трудової міграції можна також зрозуміти лише як конкретну сукупність зазначених чинників.

Історичні особливості розвитку трудових міграційних процесів досліджували та висвітлювалися в теоріях міжнародної трудової міграції. Теорії міжнародної трудової міграції умовно можна поділити на дві групи: перша група зосереджена на наукових пошуках першопричини міграції на мікрорівні (тобто особи, сім'ї, домогосподарства); друга – розглядає механізми міграції на макрорівні, де центром уваги стає суспільство загалом. Одними із перших почали вивчати міжнародну міграцію представники класичної політекономії (А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. Стюарт Мілль, Е. Ревенштайн).

Найпопулярнішими теоретичними моделями пояснення міграції є неокласична макроекономіка та мікроекономіка, нова економіка міграції, теорія сигментованого ринку праці, теорія світових систем, теорії соціального капіталу та сукупних причинно-наслідкових моделей. Вони не виключають і не заперечують одна одну.

Неокласичну теорію економічного підходу вважають найвідомішою теорією міжнародної міграції (Дж. Харріс, М. Тодаро, О. Старк, Р. Коген). Як основну називають економічну причину міжнародної трудової міграції, пов'язану з масштабами, темпами та структурою накопичення капіталу. Відмінності в темпах накопичення капіталу зумовлюють відмінності сил притягання або відштовхування робочої сили в різних регіонах світового господарства що, зрештою, визначає напрям переміщення цього чинника виробництва між країнами. Рівень та масштаби накопичення капіталу безпосередньо впливають на рівень зайнятості працездатного населення і, отже, на розміри відносного перенаселення (безробіття), котре є головним джерелом трудової міграції. Своєю чергою, темпи і розміри накопичення капіталу до певної міри залежать від рівня міграції. Ця залежність полягає в тому, що відносно низька заробітна плата імігрантів і можливість знизити оплату праці вітчизняним працівникам дає змогу знизити витрати виробництва і тим самим збільшити нагромадження капіталу. Такої ж мети досягають шляхом організації виробництва в країнах з дешевою робочою силою. Транснаціональні корпорації з метою прискорення накопичення капіталу використовують або рух робочої сили до капіталу, або переміщують свій капітал у праценадлишкові регіони. Причиною переміщення робочої сили є зміни в структурі потреб і виробництва, зумовлені науково-технічним прогресом. Скорочення обсягу виробництва або ліквідація деяких застарілих галузей вивільняють робочу силу, котра шукає собі застосування в інших країнах. Неокласична мікроекономічна теорія передбачає рух окремо взятого індивіда у процесі міграції на основі його особистісних підрахунків в системі «витрати-вигоди» від міграції. Прийняття рішення про здійснення міграції відбувається у два етапи, де на першому особа на підставі певної інформації формує своє уявлення про майбутню країну переміщення, а на другому – оцінює потенційні можливості на підставі підрахунку переваг та недоліків, які можуть її очікувати у процесі здійснення такої міграції. Ця теорія і сьогодні є основою прийняття рішень для більшості майбутніх мігрантів [7].

Наступною теорією після неокласичної є теорія людського капіталу, біля витоків якої стояв американський дослідник Л. Сжаастад, який висловив припущення, що особа чи домогосподарство мігрують із метою примноження власного «людського капіталу», тобто заради здатності отримати більший дохід протягом усього наступного життя внаслідок переїзду в іншу країну. Отже, концептуальні положення згаданої теорії зводяться до того, що інвестиції людини в міграцію, а також інші види діяльності (навчання, охорону здоров'я тощо) здійснюються винятково на раціональній основі – заради отримання в майбутньому певної винагороди, передусім матеріальної. Ця теорія бере до уваги такі елементи, як вік, освіта, професійні здібності та статі [5].

Згідно з теорією людського капіталу, вірогідність міграції зменшується з віком, відображаючи менший очікуваний вигащ від переїзду людей старшого покоління. Як засвідчують дослідження, молодь більшою мірою схильна до міграції, на відміну від старшого покоління, що, зазвичай, залишається дома та дбає про сім'ю. Мігранти з вищою освітою проявляють більшу схильність до

міграції, оскільки вища освіта мінімізує ризики від неї, завдяки набутим вмінням збирати та обробляти інформацію. Ризики та витрати від переїзду найімовірніше, зростатимуть з відстанню, адже інформація про умови на ринках праці буде доступнішою та об'єктивнішою у країнах, що знаходяться на невеликих відстанях. Також вважають, що у молоді більше шансів знайти роботу, оскільки вона готова працювати за меншу заробітну платню, а у старшого покоління, загалом, менше економічних стимулів для міграції.

Нова економічна теорія трудової міграції (О. Старк, Е. Тейлор, П. Арнольд) заснована на мікроекономічному функціональному аналізі та виходить з того, що рішення про міграцію приймають не окремі індивіди, а колективно члени домогосподарств чи родин. При цьому метою відправлення на роботу за кордон членів родини є не тільки максимізація очікуваного доходу, але й мінімізація ризиків, пов'язаних із недостатнім розвитком у своїй країні ринків праці, страхування, кредитування. Підіймаючись на макрорівень, представники цієї теорії наголошують на зв'язку міжнародної трудової міграції з рівнем економічного розвитку: успішний економічний розвиток може стати не стільки гальмом, скільки стимулом міжнародної трудової міграції, оскільки несе в собі додаткові стимули капіталовкладень у місцеву економіку. Відлунням цієї теорії є теорія сімейної міграції (Дж. Борджас, Дж. Минсер), згідно з якою дорослі члени родини можуть по-різному оцінювати дивіденди від міграції. Оптимальна стратегія сімейної пари залежить від ступеня кореляції переваг від міграції, які вбачають чоловік та дружина. Ця теорія поєднує економічний, соціальний та психологічний підходи до трактування міграції.

Англійський учений Ернест Равенштайн, один із перших почав дослідників міграційних процесів, розробив теорію чинників «притягування-виштовхування». Завдяки аналізу результатів перепису населення в Англії та Уельсі він у 1889 р. сформулював у «Закони міграції населення» [4]. У своєму дослідженні науковець пояснював міграцію населення дією чинників «притягування-виштовхування»: несприятливі умови на одній території (безробіття, надмірні податки, жорстке законодавство тощо) «виштовхують» людей із місця проживання, а сприятливі умови на інших територіях «притягують» їх. Усі чинники, які обумовлюють міграцію, вчений поділив на внутрішні (чинники виштовхування) та зовнішні (чинники притягування).

Інший учений – економіст Е. Лі – припустив, що людина зважується на міграцію залежно від чинників, що існують та детермінуються в країнах вибуття, і чинників, що існують в країні прибуття, а також від так званих «проміжних обставин» (дистанція, міграційна політика тощо). Науковець довів, що міграційні потоки між країнами формуються не тільки тому, що обставини, які впливають на рішення мігрувати, сильно локалізовані, її через потік інформації від мігрантів, які вже виїхали. І в результаті такого потоку в різних точках міграційної площини формуються чинники притягування та відштовхування [1].

Завдяки глобалізаційним тенденціям і тому, що світ став «ближчим», передача інформації стала звичним явищем і дійшла до стану звичного процесу,

який не займає багато часу та сил. Ця теорія завоювала виняткову популярність та стала фактично домінуючою міграційною теорією, однак критики навіть не вважають її теорією, стверджуючи, що емпірично перевірити її неможливо (Босвел, 2002; Де Хаас, 2008). Також теорія не може дати відповіді на питання, чому одні і ті ж чинники притягують одних і не притягують інших мігрантів, в той самий час виштовхують одних, та залишаються байдужими для інших. Тобто, теорія нівелює неоднорідність і стратифікацію суспільства, соціальна складова залишається поза аналізом цієї теорії. Звичайно, неможливо не звертати увагу, що однією з найважливіших причин для міграції залишається заробітна плата, однак на рівні окремих мігрантів цей чинник не є основоположним. Процес міграції залежить не тільки від привабливості обраного регіону чи міста, але й від відповідності індивідуальних характеристик потенційного мігранта (кваліфікація, освіта тощо) ринку праці. Структурні відмінності в економіках між різними країнами можуть пояснити, чому міграція відбувається з країн з дещо вищим середнім рівнем заробітної плати в бідніші країни. Теорія також не може пояснити виникнення зворотньої міграції. Ця теорія слугує статичною моделлю, в якій насамперед звертають увагу на зовнішні причини, що зумовлюють міграцію, але не в змозі пояснити її багатofакторність, передусім у контексті їхнього взаємозв'язу з іншими процесами.

Ще однією теорією, яка розглядає міжнародну трудову міграцію, є теорія світового ринку праці. Вона стверджує, що глобальний ринок робочої сили, не маючи чітко визначених територіальних меж, формується і функціонує в результаті задоволення попиту і пропозиції на трудові ресурси в рамках усього світового господарства. Як слушно зауважує Дж. Борхас: «так само як національний ринок праці забезпечує робітників для фірм, світовий ринок праці розподіляє робочу силу між різними країнами». Теоретична концепція економіки світогосподарських зв'язків П. Ліндєрта базується на ролі розвитку світогосподарських зв'язків та міжнародних економічних відносин, а також міжнародної економічної інтеграції і розподілу праці в сучасному світовому розвитку. У межах цього підходу розробляють різноманітні концепції використання трудових ресурсів не лише на внутрішньому, а й на зовнішньому ринках, світового об'єднання зусиль для задоволення потреб у робочій силі певних країн. Унаслідок міжнародного поділу праці та посилення міжнародних економічних відносин повноцінний економічний розвиток світової системи неможливий без міжнародної трудової міграції. Отже, згідно з цим теоретичним підходом, міжнародна трудова міграція є важливою категоріальною одиницею, яка має функцію регулятора міжнародних економічних відносин. Доволі важливою для розгляду є теорія міграційних мереж, представниками якої були Д. Мессі та А. Симмонс. Згідно з цією теорією, в країнах в'їзду та виїзду формується «міграційна мережа», початок якої прокладають «мігранти першопроходці», полегшуючи процес міграції для наступних хвиль мігрантів. У результаті з досягненням певного критичного числа соціальна міграційна структура автономно підтримує міграційний процес [11].

На заміну теорії світового ринку праці можна виокремити дуальну теорію ринку робочої сили, у якій йдеться, що міжнародна міграція ґрунтується на попиті та ініціюється рекрутерською політикою роботодавців або урядів у країнах призначення. Свого часу Піор (1979) зазначив, що міжнародну міграцію провокує уроджений попит на робочу силу мігрантів, що властиво для економічної структури розвинених країн. Міграцію спричиняють не чинники відштовхування в країні відправлення робочої сили, а чинники притягування у приймаючій країні. Ця теорія базується на припущенні, що основоположним стимулюючим чинником міжнародної міграції є структурний розподіл на висококваліфіковані професії та низькокваліфіковані в економічно розвинених країнах. Робочі місця, що потребують кваліфікованих спеціалістів, – капіталомісткі, адже вони потребують інвестицій як від роботодавців, так і від працівників у навчання, тренінги тощо. Свою чергою, такі роботи високооплачувані та відносно безпечні. У часи економічної рецесії роботодавці насамперед намагатимуть утримати таких працівників, щоб не втратити інвестований капітал. Низькокваліфіковані працівники – працемісткі та низькооплачувані. Саме вони першими підпадають під скорочення в часи економічних криз. Відповідно, вони не привабливі як робоча сила в країні, отож заповнюють такі прогалини на ринку праці саме мігранти. Зі свого боку, іммігранти роблять все можливе, щоб змінити працемісткі роботи, коли виникають сприятливі обставини. Отже, потреба заповнити робочі місця на дуальному ринку робочої сили новими іммігрантами стає перманентною [9].

Цікаву для розгляду теорію висунув Д. Массей – «синтетичну». В основу його твердження покладено аналіз ідей таких теорій, як теорія неокласичної економіки, нової економічної теорії міграції, теорії світових систем, теорії соціального капіталу та ін. Сутність синтетичної теорії Массей трактував, як природний наслідок процесів економічної, політичної і соціальної інтеграції суспільства. Згідно з синтетичною теорією, міжнародна міграція є наслідком економічного розвитку. Зазвичай учасники міграції, виїжджаючи у розвинену країну спочатку не мають наміру залишатися там назавжди, і тільки під впливом певних обставин (більш-менш кращих умов праці) їхні мотиви можуть змінитися [6].

Серед теоретичних підходів, що виникли у пострадянському просторі, заслуговує на увагу концепція трьох стадій міграційного процесу. Розробку цієї теорії пов'язують з іменем російського науковця Л. Л. Рибаківського, який пропонує розглядати міграційні процеси не з точки зору територіальних сукупностей людей (як серію фактів вибуття та прибуття мігрантів), а так, як це розуміють самі учасники переміщення. Завершений міграційний процес, згідно з поглядами науковця, складається з трьох основних стадій, що тісно пов'язані між собою:

- 1) вихідної (підготовчої) стадії, що представляє собою процес формування територіальної рухливості населення;
- 2) основної стадії, тобто безпосереднього акту переселення;
- 3) заключної стадії – пристосованість мігрантів до нового місця.

Як зазначає Рібаковський Л. Л., міграційний процес можна називати завершеним якщо пройшли всі три стадії його розвитку [7]. Дозволимо собі вважати таке твердження вченого не зовсім вірним хоча б тому, що проживання мігранта в країні, оселення може бути не останньою стадією його міграційного руху.

Прихильник теорії «процвітання» чи технологічного розвитку Дж. Саймон вважає зростання населення благом для розвитку як на національному, так і на глобальному рівнях. Міграційний приріст несе в собі істотний позитивний заряд для економічного та демографічного розвитку країни-реципієнта. Цінність того, що виробляють, споживають та сплачують у вигляді податків іммігранти, а також тимчасові трудові мігранти, значно переважає вартість соціальних послуг, якими вони користуються [1].

Згідно з теорією «тяжіння – виштовхування» (Г. Джером, І. Лі, А. Левіс) міграцію розглядають як функцію відносної привабливості країн в'їзду і виїзду, а наявність перешкод, що виникають зі збільшенням відстані між цими країнами, – обмеження міграційних процесів. Отже, перелічені вище теорії є унікальними, вони не заперечують, а доповнюють одна одну, і тільки їхній комплексний аналіз дає нам змогу більше зрозуміти суть такого процесу, як міграція, особливості її розвитку в різні історичні моменти.

Дослідження процесів інтенсифікації міграції дало змогу розробити теорію міграційних мереж (Д. Мессі, А. Симмонс), згідно з якою в країнах в'їзду та виїзду формується «міграційна мережа»: її початок прокладають «мігранти-першопроходці», полегшуючи процес міграції для наступних хвиль мігрантів. У результаті за досягнення певного критичного числа соціальна міграційна структура автономно підтримує міграційний процес [3].

Висновки: Підсумовуючи основні теорії міжнародної трудової міграції, можна відзначити, що частина з них описує причини виникнення та існування міждержавних переміщень людей на макрорівні (неокласична теорія, теорія сегментованого ринку праці) та на мікрорівні (теорія людського капіталу, нова економічна теорія міграції, теорія сімейної міграції); частина концепцій (теорія міграційних мереж, теорія міграційних систем, теорія світових систем) описує чинники інтенсифікації процесів міжнародної трудової міграції; частина теорій (теорія світового ринку праці, теорія технологічного розвитку) розглядає наслідки трудової міграції і через них визначає причини міждержавної міграції.

На наш погляд при визначенні причин існування міжнародної трудової міграції, необхідно чітко виокремити передумови виникнення, причини існування та чинники інтенсифікації міграційних процесів на різних етапах розвитку світової економіки. Це даватиме змогу обґрунтовано підійти до визначення поняття світового ринку праці.

Передумовами виникнення такого явища, як міжнародна трудова міграція, є:

- особиста та економічна свобода людини, яка дає змогу йому вільно обирати сферу діяльності, професію, місце роботи, місце проживання;
- існування об'єктивної нерівності економічного розвитку різних країн і народів, асинхронність економічного циклу в різних країнах;

– існування об'єктивної нерівності культурно-соціального та демографічного розвитку різних народів та націй;

– міжнародне переміщення інших факторів виробництва, передусім капіталу в його фізичній та грошовій формах, з яким робоча сила має взаємозв'язки як взаємодоповнення, так і взаємозамінності.

Чинники міжнародної трудової міграції, що спричиняють посилення впливу як передумов, так і причин міграції, та інтенсифікують чи уповільнюють процеси міграції, на нашу думку, можна поділити на три основні групи:

- 1) об'єктивно-історичні чинники;
- 2) економічні чинники;
- 3) інституціонально-політичні чинники.

Для економіки країн-реципієнтів робочої сили чи інтеграційних об'єднань, які проводять політику активного використання іноземної робочої сили, трудова імміграція виявляється вигідною через:

- створення додаткових можливостей зростання економіки;
- отримання країною-реципієнтом (інтеграційним об'єднанням-реципієнтом) чистого доходу від використання людського капіталу, створеного в іншій країні;
- створення робочих місць для місцевої робочої сили, яка пересувається на кращі робочі місця, статуси зайнятості;
- сприяння зниженню чи стабілізації цін на товари і послуги та, відповідно, зменшення інфляції;
- вигідну участь у державних фінансах (сприяння збільшенню дохідної частини бюджету більше, ніж зростанню видаткової).

До можливих негативних наслідків імміграції можна зачислити підвищений ризик міжетнічних та міжрелігійних конфліктів у країні, що приймає іноземну робочу силу.

Доволі неоднозначним є вплив трудової міграції на країни, що віддають робочу силу. Вважають, що частковий відтік робочої сили сприяє зниженню безробіття; працівники-мігранти здобувають за час роботи в більш розвинених країнах новий професійний досвід, підвищують кваліфікацію, долучаються до сучасних технологій виробництва та менеджменту; грошові перекази мігрантів на батьківщину є важливим джерелом валютних надходжень у країну і сприяють підвищенню рівня життя сімей мігрантів.

Загалом, співвідношення вигадів та витрат від експорту робочої сили значною мірою визначається масштабами країни, рівня її економічного розвитку, чисельності та темпами зростання населення, здійснюваної державою міграційної політики. Фактична відсутність практики прямого відшкодування країною-реципієнтом країні-донору використання частини її людського потенціалу означає переважно негативні наслідки міграції для країн-донорів та позитивні – для країн-реципієнтів робочої сили, що виявляється у нестримному посиленні нерівності у світі.

Головним елементом механізму світового ринку праці на макрорівні є міжнародна трудова міграція, яка означає переміщення робочої сили з однієї країни в іншу з метою працевлаштування. Проте зазначимо, що явище

міжнародної трудової міграції породжує необхідність у координації, погодженні й зближенні соціальної політики різних країн, які мають неоднаковий досвід та законодавство в соціальній сфері. Таке регулювання багатонаціональних соціальних структур відбувається у багатьох напрямках. Головні серед них:

- умови праці, способи найму і звільнення працівників;
- оплата праці, зокрема системи додаткових виплат;
- надання відпусток, вільних від роботи днів, тривалість робочого дня;
- соціальне страхування;
- надання різних пільг, у тому числі матеріального забезпечення, відпочинку і т. д. [2].

Отже, відносини щодо узгодження попиту на закордонну робочу силу та її пропозиції зумовлюють формування світового ринку праці, який у структурі світового ринку є одним з визначальних функціональних ринків, який визначає розвиток міжнародного поділу праці і надає характерних рис світовій економіці. Основним товаром цього функціонального ринку є міжнародна робоча сила як чинник світового виробництва. Разом зі спеціалізованими товарними ринками (наприклад, продовольчим ринком, ринком електроніки, ринком нафти, газу, товарів споживання тощо) та іншими функціональними ринками – капіталу, представленого ринками техніки та технологій, інвестицій, міжнародного кредиту, і ринком землі (природних ресурсів) він формує зміст та структуру світового ринку.

Отже, міжнародна трудова міграція – це насамперед форма руху відносно зайвого населення з однієї точки накопичення капіталу до іншої. В цьому полягає суть економічної природи трудової міграції та її головна причина.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Брич В. Я.* Роль міграції робочої сили у формуванні світового ринку праці / Брич В. Я., Оливко О. А. // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – 2010.
2. *Буряк П. Ю.* Економіка праці й соціально-трудова відносини / Буряк П. Ю., Карпінський Б. А., Григор'єва М. І. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004.
3. *Ивахнюк И. В.* Международная трудовая миграция / И. В. Ивахнюк. – Москва : Экономический факультет МГУ : ТЕИС, 2005.
4. *Краузе О.* Зовнішня трудова міграція населення України / О. Краузе // Галицький економічний вісник. – 2010. – №2(27). – С. 26–34.
5. *Кукурудза І. І.* Україна у світових процесах трудової міграції: монографія / І. І. Кукурудза, Т. І. Ромашенко. – Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2012. – 252 с.
6. *Массей Д.* Синтетическая теория международной миграции / Д. Массей // Мир в зеркале международной миграции: Научная серия: международная миграция населения. – 2002.
7. *Рыбаковский Л. Л.* Миграция населения // Стадии миграционного процесса: Приложение к журналу «Миграция в России». – 2001. – Вып. 5. – 160 с.
8. *Стаканов Р. Д.* Регіональна політика регулювання міжнародної трудової міграції / Р. Д. Стаканов. – Ужгород, 2017.
9. *Синковець Н. І.* Аналіз основних теорій міжнародної трудової міграції в сучасному економічному просторі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : journals.iir.kiev.ua/index.php/es_n/article/download/2927/2622.
10. *Філіпенко А. С.* Міжнародні економічні відносини. Теорія : підручник. – Київ, 2008.

11. *Wojciech Janicki*. Przegląd teorii migracji ludności [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2014/0215/130630-19-przeglad-teorii-migracji-ludnosci.pdf>.

12. Міжнародна міграція робочої сили [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://pidruchniki.com/11800912/ekonomika/mizhnarodna_migratsiya_robocoyo_i_sili.

Стаття надійшла до редколегії 10.06.2018

Прийнята до друку 01.09.2018

THE EVOLUTION OF THEORETICAL PRINCIPLES OF INTERNATIONAL LABOUR MIGRATION

Ihor Hrabynskyy, Aneta Lech-Debera

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel. +38 (032) 239-46-02,
e-mail: lech.debera@gmail.com*

International labour migration is a part of the global economy, the result of the evolution of work resources as well as the system of international division of labour and integration. The factors that predetermine the international labour migration are: the internal and external economic development of each country; international economy in general; economic relations among countries. In certain periods the political, military, religious, national, cultural, family and other social factors act as the driving forces of international labour mobility.

Theories of international migration can be divided into two groups. The first group focuses on the scientific research into the root causes of migration at the micro level, that is, individuals and families. The others examine the mechanisms of migration at the macro level, where the focus is on society as a whole, the state or the world economy and also the relations among the subjects of the world economy and politics.

Modern researchers of international labour migration point out that demographic migration movements have reached global dimensions and continue to show upward trends. This phenomenon is considered simultaneously as a natural.

Key words: labour migration; international labour migration; emigration; immigration; reimmigration.